

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής και η σημασία της για την εθνικότητα

Δημήτρης Γούλας

δικηγόρος, Δ.Ν.

Ερευνητής Κ.Δ.Ε.Ο.Δ.

Εντεταλμένος διδασκαλίας (π.δ. 407/80) στη Νομική Σχολή Δ.Π.Θ.

Θεσσαλονίκη, 8.11.2018

Καταπολέμηση φυλετικών διακρίσεων

- ▶ Πολλαπλότητα των πηγών
  - Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων
  - Διεθνής Σύμβαση για την εξάλειψη κάθε μορφής φυλετικής διάκρισης (ICERD)
  - Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα
  - Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ)
  - Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (αρχικός και αναθεωρημένος)

Καταπολέμηση φυλετικών διακρίσεων

- ▶ Στο επίπεδο του δικαίου της Ένωσης
  - Άρθρο 21 παρ. 1 ΧΘΔΕΕ: «Απαγορεύεται κάθε διάκριση **ιδίως λόγω [...] φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, [...] γλώσσας, θρησκείας [...], ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, [...] γέννησης [...]**».
  - Άρθρο 19 παρ. 1 ΣΛΕΕ (πρώην 13 ΣΕΚ): «*Με την επιφύλαξη των άλλων διατάξεων των Συνθηκών και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που παρέχουν στην Ένωση, το Συμβούλιο, [...] μπορεί να αναλάβει δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού*».

Οδηγία 2000/43/ΕΚ

- Διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής
- Στόχος (12^η αιτιολογική σκέψη):
  - να εξασφαλιστεί η ανάπτυξη δημοκρατικών και ανεκτικών κοινωνιών οι οποίες θα επιτρέπουν τη συμμετοχή παντός, ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής
- Απαγορεύει α) άμεση διάκριση, β) έμμεση διάκριση, γ) παρενόχληση, δ) εντολή για διάκριση, ε) προστασία έναντι αντιποίνων
- Ευρύ πεδίο εφαρμογής
- Περιορισμένη δυνατότητα δικαιολόγησης στις περιπτώσεις άμεσων διακρίσεων

Οδηγία 2000/43/ΕΚ

- Ευρύ πεδίο εφαρμογής / Ευρεία ερμηνεία
- Εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα, στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανόμενων των δημόσιων φορέων, όσον αφορά:
  - α) τους όρους πρόσβασης στην απασχόληση, την αυτοαπασχόληση και την εργασία·
  - β) την πρόσβαση σε όλα τα είδη και όλα τα επίπεδα επαγγελματικού προσανατολισμού, επαγγελματικής κατάρτισης, επιμόρφωσης και επαγγελματικού αναπροσανατολισμού·
  - γ) τις εργασιακές συνθήκες και τους όρους απασχόλησης, συμπεριλαμβανόμενων των απολύσεων και των αμοιβών·
  - δ) την ιδιότητα του μέλους και την συμμετοχή σε μια οργάνωση εργαζομένων ή εργοδοτών ή σε οποιαδήποτε οργάνωση τα μέλη της οποίας ασκούν ένα συγκεκριμένο επάγγελμα·

Οδηγία 2000/43/ΕΚ

- Ευρύ πεδίο εφαρμογής
  - ε) την κοινωνική προστασία, συμπεριλαμβανόμενης της κοινωνικής ασφάλισης και της υγειονομικής περίθαλψης·
  - στ) τις κοινωνικές παροχές
    - βλ. και ελεύθερη κυκλοφορία
  - ζ) την εκπαίδευση
    - Προτάσεις ΓΕ Sharpston, *Maniero*, C-457/17, ECLI:EU:C:2018:697 = υποτροφία
  - η) την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες που είναι διαθέσιμα στο κοινό, και στην παροχή αυτών, συμπεριλαμβανόμενης της στέγασης.
    - ΔΕΕ, *Runevič-Vardyn και Wardyn*, C-391/09, EU:C:2011:291

Οδηγία 2000/43/ΕΚ

- Περιορισμένες εξαιρέσεις στις περιπτώσεις άμεσων διακρίσεων
  - Άρθρο 4: ουσιαστική και καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση
  - Άρθρο 5: θετική δράση
  - Άρθρο 3 παρ. 2: Η οδηγία δεν καλύπτει τη διαφορετική μεταχείριση λόγω **υπηκοότητας** ούτε τις προϋποθέσεις εισδοχής και παραμονής υπηκόων **τρίτων χωρών** και απατρίδων στην επικράτεια των κρατών μελών, ούτε τη μεταχείριση που απορρέει από τη νομική κατάσταση των εν λόγω υπηκόων τρίτων χωρών ή απατρίδων.
    - Υπήκοοι κρατών-μελών => ά. 18 ΣΛΕΕ

Οδηγία 2000/43/ΕΚ

- Φυλετική καταγωγή
  - = Βιολογική κατάταξη του ανθρώπινου είδους σε υποείδη βάσει μορφολογικών χαρακτηριστικών, όπως το χρώμα του δέρματος, τα χαρακτηριστικά του προσώπου κλπ.
    - ΕΔΔΑ, *Timishev κ. Ρωσίας*, (55762/00 και 55974/00), 13.12.2005, σκ. 55
    - Αιτιολ. σκ. 6: «Η Ευρωπαϊκή Ένωση απορρίπτει τις θεωρίες που προσπαθούν να καθορίσουν την ύπαρξη χωριστών ανθρώπινων φυλών η χρησιμοποίηση του όρου "φυλετική καταγωγή" στην παρούσα οδηγία δεν συνεπάγεται την αποδοχή τέτοιων θεωριών.»

Οδηγία 2000/43/ΕΚ

- Εθνοτική καταγωγή
  - = εκκινεί από την ιδέα ότι οι κοινωνικές ομάδες χαρακτηρίζονται ιδίως από κοινή εθνικότητα, θρησκευτική πίστη, γλώσσα, πολιτιστική προέλευση και παραδόσεις και κοινό περιβάλλον διαβίωσης
- ΔΕΕ, *CHEZ Razpredelenie Bulgaria*, C-83/14, σκ. 46 (π.χ. Ρομά)
  - Διευκρίνισε τη διαφορά μεταξύ άμεσης και έμμεσης διάκρισης
  - Αξιοποίησε την έννοια της διάκρισης λόγω σχέσης

Ιθαγένεια και διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής

- Οδηγία 2000/43, ά. 3 παρ. 2: Η οδηγία δεν καλύπτει τη διαφορετική μεταχείριση λόγω υπηκοότητας
- ΔΕΕ, *Kamberaj*, C-571/10, 24.4.2012
  - Λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση στους **επί μακρόν διαμένοντες στην Ιταλία υπηκόους τρίτων χωρών** από εκείνη που προβλέπεται για τους πολίτες της Ένωσης, όσον αφορά το στεγαστικό επίδομα
  - => **Δεν εμπίπτει** στην Οδηγία 2000/43 η διάκριση λόγω ιθαγένειας

Ιθαγένεια και διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής

- ΔΕΕ, *Feryn*, C-54/07, 10.7.2008
  - Δημόσια δήλωση εργοδότη ότι δεν προσλαμβάνει «μετανάστες» (ή «Μαροκινούς» κατά τον ΓΕ), επειδή δεν τους θέλουν οι πελάτες
  - Άμεση διάκριση λόγω εθνοτικής καταγωγής => αποτρέπουν σοβαρά ορισμένους υποψηφίους
  - Ακόμα και χωρίς ταυτοποίησιμο θύμα διάκρισης

Ιθαγένεια και διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής

- ΔΕΕ, *Jyske Finans*, C-668/15, 6.4.2017
  - Πολιτογραφημένος δανός υπήκοος που είχε γεννηθεί στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη
  - Η τράπεζα του ζήτησε περισσότερα έγγραφα για την ταυτοποίησή του σε σχέση με τους γεννημένους σε κράτος-μέλος της Ε.Ε. ή της ΕΖΕΣ
  - ΔΕΕ:
    - η εθνοτική καταγωγή δεν είναι δυνατόν να τεκμαίρεται, κατά γενικό τρόπο, μόνο από τον προσδιορισμό της χώρας γεννήσεως.
    - Η υποχρέωση αυτή εφαρμόζεται αδιακρίτως σε όλα τα πρόσωπα που γεννήθηκαν εκτός της επικράτειας κράτους μέλους της Ένωσης ή της ΕΖΕΣ.
    - Ούτε άμεση ούτε έμμεση διάκριση
      - Πρβλ. όμως ΕΔΔΑ, *Biao κ. Δανίας* [MZ], 38590/10, 24.5.2016.

Ιθαγένεια και διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής

- OLG Frankfurt am Main, 25.09.2018 – 16 U 209/17
  - Άρνηση επιβίβασης ισραηλινού υπηκόου επιβάτη αεροπορικής εταιρείας, διότι το Κουβέιτ απαγορεύει νομοθετικά την είσοδο ισραηλινών πολιτών
  - Έμμεση διάκριση λόγω εθνοτικής καταγωγής
  - Δικαιολογείται λόγω της νομικής αδυναμίας παροχής εκ μέρους της αεροπορικής εταιρείας
- Εκτελεστικά διατάγματα Προέδρου Trump αναφορικά με πολίτες ορισμένων χωρών
  - Επικυρώθηκαν από το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ

Ευχαριστώ για την
προσοχή σας

Δημήτρης Γούλας
dgoulas@gmail.com